

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Udrag fra Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 243. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-palladius05val-shoot-idm140381306452016/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

INDLEDNING.

DER findes i Rigsarkivet 7 egenhændige danske Breve fra Palladius: 2 Breve til Eske Bille, det ene fra 1538, det andet udateret, men at dømme efter Skrift og Ortografi omtrent samtidigt, 1 Brev til Mogens Gyldenstjerne fra 1546, 2 Breve (affattet sammen med Johs. Machabæus) til Christian III 1548, 1 Brev fra c. 1551 til Kongen og endelig 1 Brev fra 1552 ligeledes til Kongen.

I Afskrift kendes desuden 5 danske Palladius-Breve — fra 1549, 1551, c. 1554, 1557 og 1558; og endelig er bevaret et udateret Original-Brev rimeligvis nedskrevet efter Palladius' Diktat af en til Helne Kloster i Skaane knyttet Mand.

Til Oplysning om Palladius' Ortografi er de egenhændige Breve naturligvis af afgørende Betydning; det ses heraf, at den enkle og lidet dialektfarvede Sprogform, vi finder i Palladius' trykte Skrifter, i alt væsentlig stemmer overens med Brevenes Ortografi, altsaa skyldes Palladius selv, ikke hans Bogtrykkere; ligesom det bekræftes, at Ortografien i det bevarede Ms. af Visitatsbogen er Afskriverens og ikke Forfatterens¹.

Hvad Brevenes Stil og Ordforraad angaar, er Palladius' personlige kraftige Stil som venteligt, hvor Talen er om

¹ Forholdet mellem Forfatterens Ortografi og henholdsvis Bogtrykernes og Afskrivernes har jeg (bl. a. for Palladius' Vedkommende) udførligt behandlet i en Afh. i Nordisk Tidsskr. f. Filologi 4. R. IV Bind. S. 1 ff. Som paavist af Dr. Brøndum-Nielsen (sst. S. 146 ff.) var de Slutninger, jeg her drog om Overensstemmelse i Enkeltheder mellem Forf.s Ms. og det trykte Skrift, dog for vidtgaaende; men jeg maa fastholde min Hovedthesis: at Ortografien i Palladius' trykte Skrifter er Palladius' egen, ikke hans Sætteres; jfr. Herman Weigeres *En Ræffue Bog*, Tillæg (1920) S. 302.

officielle Skrivelser, mindre fremtrædende end i Visitatsbogen; men ogsaa i Brevene kan man dog finde Udtryk, der er karakteristiske for Palladius' utvungne Skrivemaade. I Brevet til Mogens Gyldenstjerne skriver Palladius, at mange fare frit i deres Ondskab, fordi Øvrigheden „ikke tager saa vel fat paa deres Hud og Kød som paa deres Gods og Penge“, og han tilføjer: „derfor skulde vel, med Orlov sagt for eders Strengthed, en Hundedreng med en Par Skoleris i hans Haand mere udrette hos saadant Folk end enten mundelig Undervisning eller Pengestraf“ (ndf. S. 247 L. 19 ff.). Om Jon Aresøn siger Palladius, at han „ikke har lært saa meget som en arm Sink' eller Pusille her i Skolen. Her er ikke et Barn i denne Skole, som har været her et Aar under sin Skolemester, at han er ej bedre, end den som I kalde Biskop“ (ndf. S. 256 L. 5 ff.). Saadanne kraftige Ytringer med Billeder hentet fra Hverdagslivet er jo ganske i Visitatsbogens Stil.

Breveene er udgivet bogstavret. Ligesom ved Visitatsbogen er dog Brugen af store Begyndelsesbogstaver normaliseret, saaledes at stort Bogstav kun er anvendt i Navne og efter Punktum. Forkortelser er opløste — men i Modsætning til ved Udgivelsen af de trykte Skrifter — betegnede ved Kursiv.

